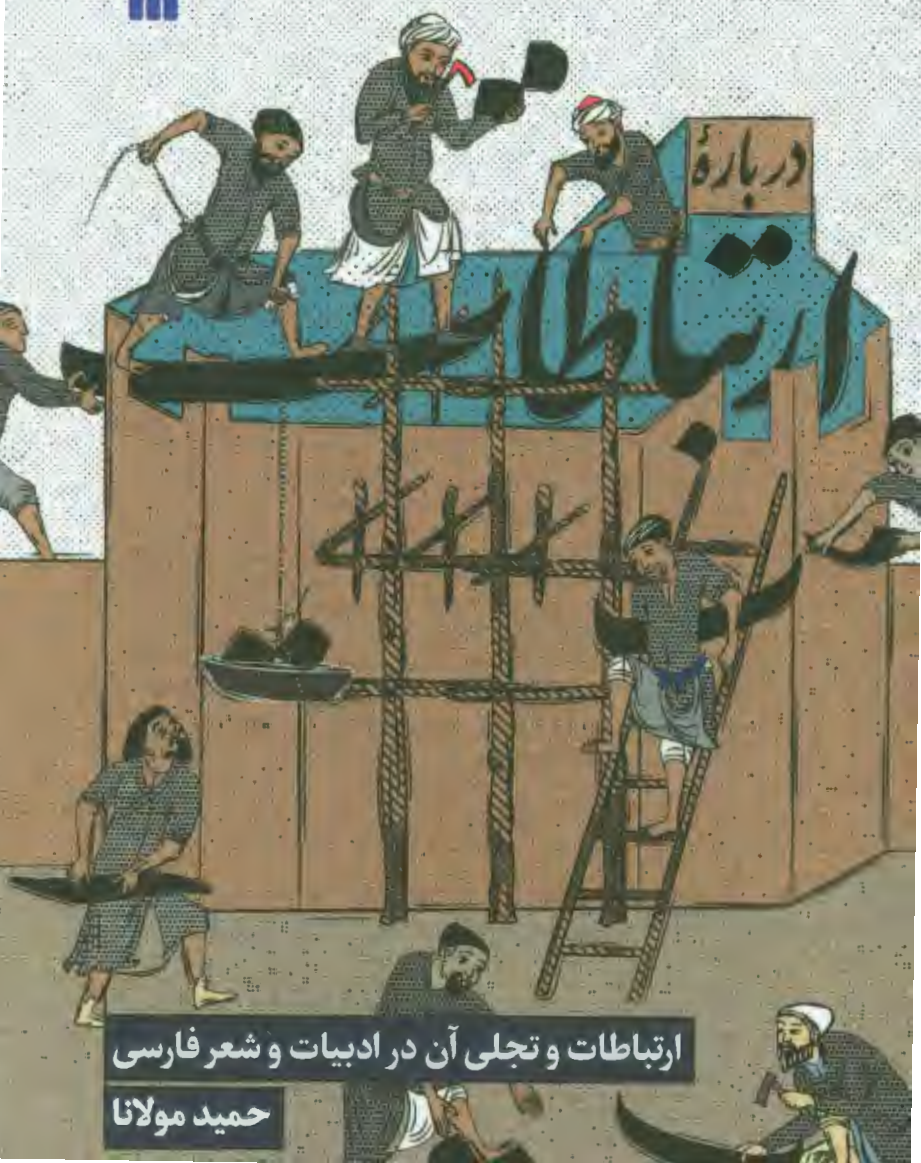




ارتباطات و تجلی آن در ادبیات و شعر فارسی

حمید مولانا

کیکی ہست / و پنج نیست جز!

دربارهٔ ارتباطات

حمید مولانا

| سروش |

| تهران | ۱۳۹۹ |

| شمارهٔ ترتیب انتشار: ۱۸۲۲ |

| سرشناسه: مولانا، حمید، ۱۳۱۵ - Mowlana, Hamid |
 | عنوان و نام پدیدآور: دربارهٔ ارتباطات/ حمید مولانا؛ ویراستار فرزانه فخریان |
 | مشخصات نشر: تهران: صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران، انتشارات سروش، ۱۳۹۹ |
 | مشخصات ظاهری: ۸۸ ص. |
 | فروست: صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران، انتشارات سروش: ۱۸۲۲ |
 | شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۱۲-۱۷۶۶-۴ | ۴۰۰,۰۰۰ ریال |
 | موضوع: ارتباط -- فلسفه. | — | موضوع: ارتباطات در ادبیات |
 | موضوع: Communication in literature: موضوع: Communication -- philosophy |
 | شناسهٔ افزوده: صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران، انتشارات سروش |
 | رده‌بندی کنگره: P۹۰۰ |
 | رده‌بندی دیویی: ۳۰۲/۲ |
 | شماره کتابشناسی ملی: ۷۳۲۷۹۵۳ |



انتشارات سروش و صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران

دربارهٔ ارتباطات |

| پدیدآور: حمید مولانا |
 | ویراستار: فرزانه فخریان | طراحی و صفحه‌آرایی: مجتبی مجلسی |
 | چاپ اول: ۱۳۹۹ | قیمت: ۴۰۰,۰۰۰ ریال | شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۱۲-۱۷۶۶-۴ |
 | این کتاب در پانصد نسخه در چاپخانه انتشارات سروش لیتوگرافی، چاپ و صحافی شد. |
 | تهران، خیابان استاد شهید مطهری، تقاطع خیابان شهید دکتر مفتاح، ساختمان سروش |
 | مرکز پخش: ۸۸۳۱۰۶۱۰-۶۶۴۹۳۶۲۲ | سامانه پیامکی: ۳۰۰۵۳۵۶ |
 | www.sorushpub.com | همه حقوق محفوظ است. |

فهرست

۷	مقدمه
۱۱	ارتباطات انسان
۱۳	ارتباطات پنج گانه انسان
۱۷	ارتباطات پنج گانه انسان در شعر فارسی
۲۵	ارتباط انسان با خود و خویشتن
۳۳	ارتباط انسان با طبیعت و جهان هستی
۵۳	ارتباطات متعالی
۶۱	ارتباطات شیطانی و بجران ساز
۶۹	عشق، آخرین و عالی ترین نوع ارتباطات
۷۹	ارتباطات از دیدگاه قرآن
۸۷	پایان

مقدمه

واژه ارتباطات از لغت ربط یا همگرایی است؛ و ربط اساس و جوهر جهان هستی است. در جهان هستی همه اجزای آن با یکدیگر در ارتباط هستند؛ بنابراین بدون ربط و ارتباطات و همگرایی، جهان هستی وجود ندارد. مجهولات و معلومات درباره جهان هستی نیز با شناخت ارتباطات سروکار دارد. سلول‌های ویژه مغز انسان ۸۶ میلیارد تخمین زده شده است که یک شبکه ارتباطی را تشکیل می‌دهند. پدیده ارتباط فلسفه اول است.

به هر جزئی ز کل کان نیست گردد
کل اندر دم ز امکان نیست گردد

ارتباط یک جریان است بین دو یا چند نقطه و رسانه نیز وسیله ارتباط است و

نه خود ارتباط. رسانه می‌تواند یک انسان، یک زبان، یک کتیبه، یک منبر و یک روزنامه باشد. اشیا و لوازم و فناوری‌ها از هر نوع نیز می‌توانند رسانه باشند. علامت و نشانه هم رسانه محسوب می‌شود.

بشنوازی چون حکایت می‌کند
از جدایی‌ها شکایت می‌کند

ارتباطات جریان انتقال پیام نیست، بلکه جریان درک پیام است. حیات و زندگی بدون ارتباطات وجود ندارد. انسان مفسر زندگی است و زندگی مفسر انسان. به یک اعتبار، زندگی تفسیرشده آدمی است و هر تفسیری که انسان ارائه می‌کند در واقع زندگی او و دست‌کم زندگی ادراکی و تفسیرشده اوست.

از هر طرفی که گوش کردم
آواز سؤال حیرت آمد



ارتباطات انسانی

برای شناخت ارتباط صحیح میان ادراکات انسان‌ها، طبیعت، خلقت، جهان هستی و جوامع بشری، ما احتیاج به طرحی نو داریم تا بتوانیم از چگونگی معانی دایره ارتباطات انسان آگاه باشیم.

بیا تا گل برافشانیم و می در ساغر اندازیم
فلک را سقف بشکافیم و طرحی نو در اندازیم

در اینجا ما دایره یا جهان و عالم ارتباطات انسان را در یک الگوی پنج‌گانه به شرح ذیل خلاصه می‌کنیم و درباره هر یک از این ابعاد پنج‌گانه به طور اختصار توضیح می‌دهیم.

ارتباطات پنج‌گانه انسان

۱- ارتباط انسان با خدا و خالق متعال

۲- ارتباط انسان با خود و خویشتن

۳- ارتباط انسان با جهان هستی و طبیعت

۴- ارتباط انسان با سایرین و هم‌نوع خود

۵- ارتباط انسان با اشیا و لوازم و فناوری‌ها

هر یک از این ابعاد پنج‌گانه را نیز می‌توان به ارتباطات فرعی و مشخص تقسیم و بیان کرد.

برای مثال، ارتباط انسان با خدا از طریق عبادت و طرق مختلف آن و ارتباط انسان با خود از طریق نفس صورت می‌گیرد. ارتباط انسان با جهان هستی نوع آمیزش او را با طبیعت بیان می‌کند و ارتباط انسان با هم‌نوع خود از طریق ارتباطات چهره به چهره و میان فردی و گروهی و جمعی اعمال می‌شود.

و ارتباط انسان با وسایل و ابزار و اشیا و فناوری‌ها از طریق استفاده و یا پرستش و حتی ستایش آن‌ها بروز می‌کند. هر نوع فناوری، از آغاز تمدن تا امروز، هم می‌تواند وسیله باشد و هم هدف. چوب و سنگ، فلزات و ماشین از هر نوع هم می‌تواند وسایل آسایش باشد و هم تبدیل به بت و بت پرستی شود. گرایش و توقف انسان به هر یک از این ابعاد پنج‌گانه در زمان و مکان، کیفیت و کمیت ارتباطاتی را نمایان می‌سازد و بیانگر فرهنگ و نوع زندگی او است. و این خود لزوم امتناع از خود باختن در برابر گفتارهای نغزو شیرین را مطرح می‌کند.

راه هموار است زیرش دام‌ها
قحط معنی در میان نام‌ها
لفظ‌ها و نام‌ها چون دام‌هاست
لفظ شیرین ریگ آب عمرماست

ارتباطات پنج‌گانه همیشه در تاریخ بشر جریان داشته است ولی کیفیت و کمیت آن نسبت به افراد و جوامع انسانی در تغییر و نوسان بوده است و این پدیده امروز کاملاً مشخص است. آگاهی و درک صحیح از مفهوم و معنی لغت ارتباطات برای همه ضروری است زیرا زندگی ما با آن سروکار داشته و مربوط است. آموزش و درک صحیح ارتباطات باید از کودکی در ما شروع شود وگرنه ما در زندگی خود در این مورد بسیار آسیب‌پذیر خواهیم بود.

ادبیات، مطالعات، نظریه‌پردازی‌ها و تحقیقات در رشته ارتباطات در مدارس و دانشگاه‌ها و در علوم انسانی و اجتماعی و در صحبت‌های روزمره با ارتباطات انسان با انسان و ارتباطات انسان با فناوری‌ها و تکنولوژی‌ها همراه بوده و متمرکز شده و کمتر با ارتباطات با خالق، طبیعت و خود مربوط بوده است. علاوه بر این

بسیاری از ما نیز خود جریان ارتباطات را با وسایل ارتباطات اشتباه می‌کنیم. نظر ما این است که در تمام فرهنگ‌ها، مطالعه و شناخت ارتباطات بدون توجه به این ارتباطات پنج‌گانه ناقص است و شناخت ارتباط در هر ردیف با شناخت ارتباط در مراتب دیگر لازم است. انسان کامل، درک و شناخت خود را و کیفیت و کمیت جهت ارتباط خود را در هر یک از ردیف‌های پنج‌گانه برای خویش روشن می‌کند.

این ابعاد پنج‌گانه انسان در رشته ارتباطات به خوبی در ادبیات و شعر فارسی تجلی می‌کند ولی متأسفانه تا امروز کمتر بدان توجه شده است. مطالعه و تحلیل و بررسی شعر، به عنوان یک پدیده ارتباطاتی، ما را به عمق این ابعاد پنج‌گانه ارتباطات انسانی هدایت می‌کند. آنجا که سعدی می‌گوید:

ای مرغ سحر عشق ز پروانه بیاموز
 کان سوخته را جان شد و آواز نیامد
 این مدعیان در طلبش بی‌خبران‌اند
 کان را که خبر شد خبری باز نیامد